

A VILÁG LEGSZEBB VIDÉKE

A LESENCE VÖLGYE - SZENT GYÖRGY HEGYE - SZIGLIGET PUSZTULÁSA

Jó déleesti idő volt már, mikor a szentmihályhegyi juhász elvégezte a maga meséit. Ajánlottuk isten oltalmába s megindultunk Szigliget felé.

Mikor Meszes-Györök irányába értünk, ahol az út északra fordul: a nap már nyugodni készült. Sugarait még teljes erővel ontá az előttünk elterülő tájra, de a sugarak már sárgulni és pirosítani kezdtek. S a pirosuló sugarak fényénél felnyílt előttem egy tájkép, amelyhez hasonlót még lángész nem alkotott. De nem is álmódott.

A szigligeti öböl mosolyog előttem. Legnagyobb öble a Balatonnak. Badacsony félszigetként dől rá a Balatonra. Napkelet felé, ahol megálltam a meszes-györöki fokon egy helyütt Badacsony zárja el a messzelátást. Bal felől nyílik be a szigligeti öböl messze mélyen, fél mérföldnyi távolságra.

Az öbölre völgy nyílik. A Lesence és Tapolca patakok völgye. Amaz az öböl közepén, emez Szigliget mellett malomhajtó, dalteremtő vizeit a Balatonba. Mögöttem egy fekete hegyléc, föl egyenesen észak felé, Sümeg felé, az uzsai völgy felé. Ez a Feketehegy és Sárkányerdő. Oldala tele falvakkal, a falvak közt csárdák, puszták, tanyaépületek, malmok fehérlenek. E hegyléc a Lesence-völgy és szigligeti öböl napnyugati oldala. Fönt északon a Haláp hegye zárja el a látást. A föld alatti örök tüzek alkották meg ezt a hegyet is. E hegy is kúp, mint testvérei, mintha ez is egyedül állna a síkon. De csúcsa egyenesre van lemetszve, mintha isten keze ollóval nyeste volna egyenesre. Több testvére nincs ezen a vidéken. Egyetlen ikertestvére messze szakadt tőle, a Keme-nesaljárja. Ez a Ság hegye, de ide most nem látszik.

A Lesence-völgynek és szigligeti. öbölnek nyugati oldala leírhatatlan. Száz költőnek száz dala se tudja szépségeit elszámlálni. Hacsak festő és szobrász nem jön segítségére. És még az se elég. Lélek kell ide, mely érezni tud és rajongani, s minden ízében magyar.

Ott áll Szent György hegye. Néma méltósággal, fenséges nyugalommal. Ez is kúp. Ez is tűzhányó volt millió év előtt. Hatalmas vállain duzzadnak az izmok. Minden izomduzzadás óriási sziklagombolyag. Az egész hegy mégis kerek, valami csodálatos szerszámmal simára, gömbölyűre faragta az alkotás. Nem is hegy ez, hanem dombormű. Két élő testvére van. Az egyik itt előttem, a Badacsony, a másik fönt Veszprém megye nyugati síkján a Somlyó. A három testvér közül melyik a legszebb, ki tudná azt megmondani ?

Szent György hegyén kisdéd falvak. Valamennyinek idelátszik tornya, minden toronynak hozzám bűg el esti harangszava. Harminchat falunak harangszavát hozza el hozzám a mély csöndben a lengedező keleti szellő. Áhítat, fohász, imádság lepi meg a lelket. A lány szerelmének dala is gyönyör. Hozzám isten szerelmének dala zeng a harangok szavában. Ahol állok: Szent György hegye elzárja előlem Csobánc várának és Hegyesd várának omladékait, de a harangok szavában s a nyugvó nap visszavert fényében én azokat is érzem.

Előttem Szigliget erdős csúcsai. Kisdéd csúcsok. De egyik fölött ott áll a régi vár romja, tört falak, omló tornyok, záratlan folyosók tömkelege. Úgy áll ott a várom, mint öreg király fején korhadt koronája. Ajtónak, ablaknak nyílásán áttör a nap fénye, s az a fény a távolból minta drága köve volna a koronának.

Hejh, Szigliget omló vára, te sok kötelességet mulasztottál! A török téged nem bántott, a németet te nem bántottad. Nemzetünk nagy harcaiban nincs szereped. Pedig uradnak Zalában és Somogyban kétszáznyolc városa és faluja volt, de te azért békén éltél mindenkivel. A nemzet nagyjainak ott kell lenniök a nemzet minden küzdelmében. Csatát, börtönt, hóhérpallost nem szabad kerülniök. De nem szabad a békés idők áldozatát se. Mit nyertél nyugalmaddal, gyávasággoddal, bölcsességeddel, Szigliget vára? Kétszázhuszonhat év előtt rád szállott az istenek haragja, s villámai szétszörták büszke tornyaidat. Urad is elmúlt nyomtalan. Fiága kihalt, leányágai elszéledtek, elszegényedtek, magad romvár: idegen kézre kerültél, s az egykor hatalmas Lengyelthy nemzetségnek se híre, se hamva. A múltban se volt, míg élt - hogy lehetne most, amikor már rég porrá vált!

Szigliget mögött a gulácsi és tóti hegycsúcsokon rezeget még az esti napsugár. Puszták, kopárak, legelőnek is soványak, se szőlő, se erdő, se hajlék oldalukon. De alkatuk csodálatos; egészen olyan, mint az egyiptomi piramisé. Kotlóstyúk mellett csirkéi: úgy állnak az öreg Badacsony mellett ez ifjú sziklakúpok.

Fönt a magasban északkelet felé a veszprémi Bakony sötét erdős ormai zárják be a messzelátás határait. De Badacsony mellett továbbsziklik szemünk, s eljut Tihanynak kék vonaláig, s keletről és délről Somogy megye száz falutornya fordítja felénk mosolygó fehér arcát. A boglári és fonyódi halmokon egy pillanatig se tud megállni többé tekintetünk. Mit keressünk ott ezentúl, ha már előttünk áll Badacsony vidékének tündérországa?

Sohasem felejtsem el azt a pillanatot, amikor én ezt a tündérországot először megláttam.

A györöki majornál még csak a Balaton ezüstös arca állt előttem. A majorbeli kutyák ránk estek, s duhajkodó ugatással ijesztgettek. Elkísértek majd egy dülőföldnyire. Kőhajigálással ingereltem őket, hogy minnél tovább kísérjenek. Sejtelmem se volt arról, minő szépségek tárulnak elélem. Alig vettem észre az útnak északra hajlását. Egyszerre előrenéztek, s egész végtelenségében előttem áll a csodálatos szépségek gyűjteménye.

Mi ez?

Megálltam, mintha lábam gyökeret vert volna. Valami önkénytelen kiáltás jött ajakamra. Azután néztem, néztem, mereven néztem. Lelkemet bámulás, gyönyör, ihlet, kimondhatatlan érzés ragadta el. Sohase álmodtam ilyen szépséget. Sohase láttam, sohase hallottam, sohase olvastam ehhez hasonló tüneményt.

Kúpok fénylő orommal, szőlőhegyek zölden ragyogva, erdők fekete foltjai, zöld mezők, arany vetések, száz falu, ezer hegyi hajlék, csárdák, malmok, útszéli sorfák, patakok, csatornák, magas bércek, fehér házak, korhadt és mégis fényes várromok, Szentgyörgynek és Badacsonynak komoly fensége, s az a Balaton mintha rám nevetne, s az a nádas mintha nekem sügna-bügna, s a látásnak messze határán égnek, földnek, Bakonynak, Tihanynak, tengervíznek édes ölelkezése, bizalmas összehajlása, s mindez egymást kerülve, váltogatva, kergelve, egymással összejátszva s a hátam mögött nyugvó nap arany sugarával ragyogón fölékesítve: íme, ez a kép rohanta meg lelkemet. A jelennek minden élettünete, sok százados múltnak minden árnya, természetnek őssalkotásai, emberkéznek apró szép dolgai együtt, egymás mellett. Van-e még ily ragyogó foltja több a kerek világnak?

Nincs!

Eötvös Károly: Balatoni utazás I.-II.